

JÄRVENPÄÄN HAUTAUSMAA 50 VUOTTA 2007

”Hautausmaa on kuvaus vireästä paikkakunnasta”. Kirjailija **Jarkko Laineen** ajatus nousee mieleen, kun kulkee 50 vuotta vanhalla Järvenpään hautausmaalla. Nuoren paikkakunnan hautausmaa ilmentää tämän puoleisen elämän rajallisuutta. Nuoreksi hautausmaaksi Järvenpään hautausmaa on saavuttanut hyvin monia vanhempiaan vastaavan rauhan tyyssijan leiman. Hautausmaalla on kaksi vihreää tasoa. Alemmasta vihreästä verasta hautakivet nostavat päätään muistuttaen meitä vainajista. Ylempi puiden latvojen muodostama vihreä katto suojelee ikään kuin holvina hautausmaata ja siellä liikkuvia. Kävijöitä on paljon vuosittain; osa on tekemässä surutyötään ja osa muuten vain kävelemässä ja nauttimassa kauniista puistosta.

HAUTAUSMAAN RAKENTAMISELLA OLI KIIRE - TYYLISTÄ EI KUITENKAAN TINGITTY

Järvenpään seurakunnan itsenäistyessä 1952 Tuusulan seurakunnasta, sille jäi jakosopimuksen mukaan viideksi vuodeksi oikeus käyttää emäseurakunnan hautausmaita. Hautausmaan hankkiminen oli kuitenkin uuden seurakunnan kiireellisimpiä asioita. **Veijo Kokkoselle** ja **Kaarlo Ahokalliolle** annettiin tehtäväksi sopivan alueen löytäminen. Vaihtoehtoja oli useampia, mutta 17 ha Rajala-tila Laurilan kaupunginosasta katsottiin parhaimmaksi. Tilan omistivat maanviljelysneuvos **Auer** ja rouva **Rauha Auer**. Aluksi tilasta pyydettiin 17 milj. markkaa. Seurakunta tarjosi 11,5 milj. mk. Neuvottelujen tuloksena, jossa eräässä vaiheessa rouva Auer siirtyi ostajien puolelle, päädyttiin 13 milj. mk kauppasummaan. Mikä nykyrahaksi muutettuna on noin 360.000 euroa. Myöhemmin Auerin pariskunta lahjoitti vielä varat hautausmaan kellotapulin kelloihin.

Hautausmaan suunnittelusta julistettiin arkkitehtikilpailu. Kilpailuun tuli 16 ehdotusta. Palkintolautakunta valitsi yksimielisesti ”*Viimeinen kierros*” -suunnitelman, jonka tekijöiksi paljastuivat arkkitehti **Risto Sammalkorpi** ja puutarhasuunnittelija **Erkki Melaja**. Heidän toteutetussa suunnitelmassansa kantavana ajatuksena on luonnonmukaisuus ja viivoitinta on pyritty välttämään. Nurmi peittää haudat ilman reunakiviä, mikä ei ollut tavallista vielä 1950-luvulla hautausmailla. Hiekkapolut mutkittelevat ja ovat eri levyisiä hakien luonnollisinta paikkaansa. Pääportista äärimmäisenä vasemmalla kiilamaisena kolmikulmiona kahdelta sivultaan kiviaitoihin rajoittuva alue on nimetty metsähautausalueeksi. Alue ei kuitenkaan käytännössä eroa muusta hautausmaasta.

Suunnitelman mukaan hautausmaata tuli ympäröidä kiviaita, joka päällystetään sammaleella. Urakalla kiviaidan teon ottaneet huomasivat kuitenkin pian, että työn tekeminen oli vaikeampaa kuin, mitä he olivat kuvitelleet ja luopuivat tehtävästä. 2.10.1956 kirkkohallintokunnassa todettiin ”hautausmaalle on ilmaantunut miehiä, jotka tekevät aitaa paikan päälle ajetuista kivistä 1.000 mk/juoksumetri”. Tämä hyväksyttiin ja hautausmaalle saatiin ajoissa aita Kaukotien varteen. Aidan päälle istutetavan sammaleen kanssa oli myös ongelmia ja vasta kolmannella kerralla siirtämällä tehty sammaleen istutus onnistui. Myöhemmin tehtiin lauta-aita Laurilan maiden vastaiselle sivulle. Hautausmaan yhä laajentuessa on suunnittelussa otettu esille kiviaidan jatkaminen Laurilantien suuntaisesti ja uuden portin rakentaminen uudelta pysäköintialueelta ylös uusille alueille lähtevän polun alkupäähän. Hautausmaaksi hankittua aluetta on yhteensä 19,4 ha ja siitä hautausmaa-alueeksi on toistaiseksi varattu n. 10 ha.

SIUNAUSKAPPELI EDUSTAA VARHAISTA KONSTRUKTIVISMIA

Hautausmaakilpailun päätyttyä aloitti kirkkohallintokunta toimet siunauskappelin rakentamiseksi. Kirkkohallintokunta luonnosteli yhdessä Risto Sammalkorven kanssa kappelia aina ratkaisuvaiheisiin saakka. Viime hetkillä kirkkovaltuusto tuli toisiin ajatuksiin ja päätti pyytää vielä kaksi erillistä arkkitehtisuunnitelmaa hankkeesta. Lopulta kirkkovaltuustossa äänin 9–8 voitti arkkitehtien **Esko Toiviainen** ja **Tarja Salmio-Toiviainen** ehdotus arkkitehtitoimisto P. Salomaan ehdotuksen. Kappeli on aikansa tyylikäs rakennus, joka edustaa ns. varhaista konstruktivismia. Erityisesti 1960-luvulla vallalla ollut konstruktivistinen rakennussuuntaus pyrki rakenteiden ilmentämiseen ja korostamiseen. Hautausmaan korkeimmalla kohdalla rakentaminen noudattaa perinteistä suomalaista rakennuksen sijoittelunäkemyä. Siunauskappelin sali, joka suunniteltiin kappelin lisäksi myös seurakuntasalina käytettäväksi, yhdistyy luonnonmukaisesti hautausmaahan yläikkunanauhana, joissa luonto ja vuodenaajat näkyvät saattoväelle. Sisällä luonnonmukaisuus esiintyy katon mäntypinnoissa ja kattoa kannattelevissa teräspilareissa, jotka ovat kuin jatkumoa hautausmaan jylihen mäntyjen rungoille. Valaistuksella haluttiin luonnonvalon lisäksi keventää rakennuksen ilmettä. Valaisimet ovat kappelisalissa Idman Oy:n valmistamia. Pääurakoitsijana hankkeessa oli rakennusmestari **R. Tiukkanen** Järvenpäästä.

Toiviaiset ovat suunnitelleet myös 1993 tehdyn siunauskappelin peruskorjauksen ja laajennuksen (1,5 milj. mk), jossa entisestä odotuskatoksesta tehtiin lämmin odotustila saniteettitiloineen. Seurakunnan toiminta- ja taloussuunnitelmassa on varauduttu tälle vuodelle odotustilan ja siunauskappelin välisen avoimen tilan kattamiseen lasikatteella. Muutosta suunnittelee arkkitehti **Olli Kumpulainen**. Suojellun rakennuksen ominaispiirteiden säilyttämiseksi muutossuunnittelussa saadaan apua Museovirastolta. Toisaalta suojellun kohteen vaatima selvitystyö Museoviraston kanssa on vienyt niin paljon aikaa, että lasikatteen toteutus siirtyy ensi vuodelle. Kirkkovaltuuston päätös asiassa on vielä alistettava kirkkohallituksen hyväksyttäväksi. Uudistus on odotettu ja tulee suojaamaan saattoväen järjestäytymistä vainajan viimeiselle matkalle saattamiseen. Investoinnin tavoitteena on myös selkeyttää tiloja niin, että peräkkäisten siunaustilaisuuksien saattoväet ja kukkalaitteet eivät enää sekaantuisi. Toki sisäodotustilat eivät riitä silloin, jos kumpaankin tilaisuuteen on tulossa kappelisalın enimmäismäärä eli 150 henkilöä tai sitä lähentelevä määrä saattoväkeä.

Kappelin alttarivaate ”*Pääsiäisaamu*” on tekstiilitaiteilija **Laila Karttusen** suunnittelema. Kappelin kellarikerrassa on huolto- ja työntekijätilojen lisäksi vastaanottohalli ja hiljainen huone vainajien katsomista varten. Tämä kaunis tapa oli välillä häviämässä mutta on saavuttanut uudelleen suosiota. Hiljaiseen huoneeseen luo tunnelmaa katonrajan epäsuora valo ja erityisesti taiteilija **Sirpa Vapaavuoren** reliefi ”Tie”. Remontin yhteydessä myös alakerran huoltotiloja ollaan kohentamassa.

Hautausmaa ja siunauskappeli vihittiin käyttöön 24.2.1957 ja ensimmäinen vainaja, tapaturmaisesti kuollut **Tyine Matikka** siunattiin haudan lepoon 3.3.1957.

KAIKKIEŃ JÄRVENPÄÄLÄISTEN JA ERILAISTEN HAUTAUSTAPOJEN HAUTAUSMAA

Järvenpään hautausmaalle on haudattu noin 6.450 vainajaa. Alkuvuosina haudattiin 50–60 vainajaa vuodessa. Sadan hautauksen keskimääräinen tahti saavutettiin 1970-luvun alussa ja 150 vainajan keskimääräinen hautausahti tuli 1980-luvun lopulla. Eniten hautauksia eli 190 kpl on ollut vuonna 2005. Järvenpäässä on hautauksia ollut paikkakunnan väestömäärään nähden vähän. Syynä tähän ovat Järvenpään nuori ikärakenne ja se, että muuttovoittoisen kaupungin väestöstä osa haluaa tulla

haudatuksi synnyinseutunsa multiin. Myös järvenpääläisten sukuhautoja on edelleen Tuusulassa. Hautausmaalla ovat sulassa sovussa niin evankelis-luterilaisten, ortodoksien, muslimien kuin väestörekisterissä olevien haudat. Hautapaikka on edelleen ilmainen kaikille järvenpääläisille ja muiden kuntien asukkailta peritään hautapaikasta maksu. Hautaamiseen liittyvät muut maksut ovat järvenpääläisille halvemmat kuin muiden kuntien asukkaille. Seurakunnan saamaa yhteisöverosuutta perustellaan mm. sillä, että hautaustoimilaissa valtiovalta on säätänyt seurakuntien tehtäväksi järjestää jokaiselle kuntalaiselle hautapaikan. Hautaamisen muodossa ja siunaamisessa noudatetaan ensisijaisesti vainajan tahtoa.

Hautapaikkaoikeus annetaan 25 vuodeksi ja sen voi uusia. Hautauksista kasvava osuus on polttohautauksia. Järvenpäässä tuhkan sirotteluja ja uurnahautauksia oli hautaamisista **38 %** vuonna 2006. Arkkuhautauksien osuus oli siis **62 %**. 1970-luvun puolivälissä saatiin hautausmaalle ensimmäinen uurnalehto. Uusimmissa hautaosastoissa osastosta 17 lähtien on kaikissa myös uurna-alue. Hautausmaan muistolehto vihittiin käyttöön pyhäinpäivänä 1993. Muistolehto on metsikössä siunauskappelin ja sen kellotapulin vieressä. Muistolehtoon vainajan tuhkat asettaa hautausmaan henkilökunta. Muistolehdon läheisyydessä on myös luonnonkivin ja ketjuin reunustettu sirottelualue. Uusi sirottelualue on myös pian ajankohtainen. Muistolehdolla ja sirottelualueella on omat muistokivet, joihin vainajan tiedot voidaan laittaa nimilaatalla. Nimettömän hautaaminen on näissä mahdollista, jos se on ollut vainajan tahto.

MUISTOMERKIT ILMENTÄVÄT VAINAJIA JA MENNYTTÄ ELÄMÄÄ

Hautamuistomerkeissä risti ilmentää kristillisyyttä. Evankelis-luterilaisten suorien ristien lisäksi ortodoksien poikkipienalla varustetut ristit ovat yleisimpiä. Muslimien hautakivissä on kuunsirppi. Somalien tultua paikkakunnalle on muslimeja varten järjestetty myös pieni oma hauta-alue yhdestä osastosta. Muutoin kaikki vainajat ovat uskonnollisesta vakaumuksestaan riippumatta haudattu rintarinnan. Tämän vuoden alusta on ollut mahdollista myös hautaaminen tunnustuksettomalle hauta-alueelle, joka on Keravan seurakunnan hautausmaan vieressä.

Hautakivien kuva-aiheissa tyypillisimpiä ovat linnut, tähkät ja enkelit. Vuosien 1918 ja 1939–1945 sodat näkyvät myös yksityisissä muistomerkeissä. Tarkkaavainen kulkija löytää Jääkäreiden, Rintamaveteraanien, Sotainvalidien ja Sotaveteraanien sekä Lotta Svärd merkit. Kuninkaallisen Preussin Jääkäripataljoona 27 -tunnus on kolmella haudalla. **Johan Merisalo-Forsmanin** haudalla tunnus on ollut pitkään ja 2006 Jääkäripataljoona 27:n perinneyhdistys hankki tunnukset myös **Vilho Jalon** ja **Verner Vanhalan** hautamuistomerkkeihin. Karjalaan jääneiden vainajien muistomerkki on siunauskappelin vieressä sen eteläpuolella.

Hautausmaan yleisissä hautamuistomerkeissä on noudatettu hautausmaan alkuperäisen suunnitelman luonnonmukaista linjaa. Seurakuntapuutarhuri **Pentti Nieminen** on suunnitellut muistolehto-sirottelualueen muistokivet, jotka on otettu hautausmaalta. Kivet, joihin nimilaatat kiinnitetään, on halkaistu toistensa peilikuviksi. Siunauskappelin ja Kaukotien välissä olevat Muualle haudattujen muistokivi ja 2005 toteutettu Syntymättömän pienokaisen muistokivi ovat kiviä, jotka ovat hautausmaalla omalla paikallaan. Niihin on liitetty Niemisen suunnitelman mukaan ensin mainittuun metallikirjaimet ja jälkimmäiseen marmorinen tekstitaulu. Muistokivet auttavat ihmisiä käsittelemään suruaan ja antavat tilaisuuden muistella vainajia, joille ei ole omaa hautakiveä. Muualle haudattujen muistokivellä on varsinainen valomeri pyhäinpäivänä ja jouluna, kun tuhansia kynttilöitä sytytetään sen läheisyyteen. 2005 käytöstä poistetuista hautakivistä tehtiin alustoja kynttilöille, jotta kynttilä eivät kaatuisi ja sytyttäisi roihua.

Muutamilla haudoilla on myös järvenpääläisen kuvanveistäjä **Erkki Erosen** teoksia. Niistä kaksi varastettiin 1977. Toinen niistä löytyi myöhemmin Tuusulanjärvestä ja toisen taiteilija valoi uudelleen. Nykyinen muistomerkkijattelu ja hautausmaan uusimpien osien säännökset mahdollistavat entistä ns. matkalaukkumallia ilmeikkäämmät hautakivet. Merkkihenkilöistä hautausmaallamme on mm. ensimmäisen kaupunginjohtajan **Einar Pyykön**, taiteilijoiden **Laura Kolehmaisen** (Järnefelt) ja **Joonas Kokkosen** sekä seurakunnan kolmen ensimmäisen kirkkoherran **Väinö Mutrun**, **Veikko Vallaksen** ja **Mauno Airolan** haudat. Erikoisuuksina ovat Suomen kautta aikain pisimmän miehen **Väinö Myllyrinteen** (248 cm) ja **Ilja Repinin** kokonimikaiman haudat. Hautausmaan täyttäessä 50 vuotta ja ensimmäisenä vuonna haudattujen 50 vuoden hautaoikeudella olleiden hautojen osalta tullaan joitakin hautamuistomerkkejä säilyttämään seurakunnan toimesta vaikka omaiset eivät niitä enää hoitaisikaan.

KAMERAVALVONTA

Hautausmaalta on varastettu veistosten lisäksi aikanaan myös traktori, jätelava ja kukkasia. Hautakivien kaataminen ei ole ollut varsinaisesti ongelmana Järvenpäässä, vaikka pari kiveä onkin kaadettu. Muutaman vuoden takaiset murheelliset hautakivien kaatamistapaukset Keravan hautausmaalla saivat Järvenpään seurakunnan kirkkoneuvoston hankkimaan pikavauhtia kameravalvonnan hautausmaalle ja sen rakennuksiin. Joskus myös mopoilla pöristellään hautausmaalle. Hautausmaan rauhaan mopot eivät kuulu. Hautarauhaa toivotaan edelleen kunnioitettavan. Yhtenä osana hautausmaakulttuuritiedon välittämistä on Järvenpäässä koulujen toisen luokan oppilaille järjestetty jo vuosia hautausmaalla oppitunti.

NIEMINEN PISIMPÄÄN HAUTAUSMAANHOITAJANA

Järvenpään seurakunnan hautausmaanhoitajina ovat toimineet **Vilho Olli** (1955–1967), **Aulis Leppäsyvä** (1967–1975) ja 1.4.1976 lähtien seurakuntapuutarhuri **Pentti Nieminen**. Nieminen jää eläkkeelle 1.11.2007 ja virka tulee haettavaksi johtosäännön tarkistuksen jälkeen. Nieminen on vaalinut hautausmaata kuin omaansa ja noudattaen alkuperäisen suunnitelman henkeä. Hautausmaan kauneus ja asiakaspalvelu ovat olleet hänelle sydämen asioita. Myös tiedotusmyönteisyys on ollut leimaavaa Niemisen viranhoidolle. Muita vakituksia työntekijöitä hautausmaalla ovat tällä hetkellä haudankaivaja **Aarne Ansala** ja kiinteistö-hautausmaatyöntekijä **Paavo Nurminen**.

Hautausmaa on ollut melkoinen työllistäjä. Vakituisten lisäksi siellä on ollut kesäisin noin 25 puutarhatyöntekijää. Näistä 6–8 on ollut vanhempaa henkilöä, joilla on tietyt osastot vastuullansa. Loput ovat nuoria koululaisia avustavissa puistonhoitotehtävissä. Hautausmaa onkin ollut monen järvenpääläisen nuoren ensimmäinen työpaikka. Jatkossa työntekijöitä tarvitaan yhä lisää, koska hautausmaa-alue on laajentumassa. Suunnittelussa on osasto 22, jonka valmistuminen tuo hautaosastot Laurilantien suuntaiseen pysäköintialueeseen saakka. Henkilökunta hoitaa normaalisti koko hautausmaan nurmialueen. Lisäksi seurakunta ottaa hautainhoitorahaston kautta hoidettavakseen sopimuksella hautojen kukkaistutukset ja niiden kastelun. Haudanhoitosopimuksia tehdään yhden, 5 ja 10 vuoden mittaisina. Sopimushautoja on yhteensä **882 kpl. Kirkkovaltuuston käsittelyyn on tulossa joulukuussa myös hautainhoidon talletusrahaston perustaminen, jotta voidaan palvella henkilöitä ja perikuntia, jotka haluavat tehdä yli 10 vuoden haudanhoitosopimuksia.**

26.10.2007 koonnut

Kari J. Hietala
talousjohtaja
Järvenpään seurakunta
040 5442618